

DIGITALIZACJA ARCHIWALIÓW BIBLIOTEKI IM. ZIELIŃSKICH TNP

DZIEDZICTWO
CYFROWE

NARODOWY
INSTYTUT
AUDIOWIZUALNY

„Digitalizacja archiwaliów Biblioteki im. Zielińskich TNP” to jeden z ważniejszych projektów realizowanych przez Towarzystwo Naukowe Płockie w 2012 r. Projekt wziął udział w konkursie ogłoszonym przez Narodowy Instytut Audiowizualny w ramach Programu Dziedzictwo Cyfrowe zyskując wysoką ocenę ekspertów i pierwsze miejsce na liście rankingowej. Przewidywany koszt realizacji zadania to 62 046 zł. Narodowy Instytut Audiowizualny (NIInA) wsparł TNP kwotą 55 760 zł, co stanowi 89,87% całkowitych kosztów, pozostałe środki tj. 6 286 zł pokryto z dotacji Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Termin realizacji zadania to sierpień–grudzień 2012 r.

Projekt polega na digitalizacji i upowszechnieniu w Internecie archiwalnej spuścizny Władysława Smoleńskiego znajdującej się w zasobach Biblioteki im. Zielińskich TNP.

Władysław Smoleński (1851–1926) to jeden z najwybitniejszych historyków polskich, przedstawiciel tzw. szkoły warszawskiej, profesor i doktor honoris causa Uniwersytetu Warszawskiego, członek Polskiej Akademii Umiejętności. Specjalizował się w historii XVIII-wiecznej Polski i dziejach szlachty mazowieckiej. Urodził się w Grabieniach pod Ciechanowem na Mazowszu, uczęszczał do Gimnazjum Gubernialnego w Płocku. W czasie nauki w Płocku mieszkał czasowo w kanonii, obecnej siedzibie Towarzystwa Naukowego Płockiego. Bliski związek z miastem, poparcie dla działalności Towarzystwa oraz fakt, że w Towarzystwie Naukowym Płockim pracowała jego uczennica Halina Rutska miały wpływ na decyzję o testamentalnym przekazaniu jego archiwum i księgozbioru Bibliotece im. Zielińskich. Tym samym Smoleński stał się jednym z największych darczyńców TNP, a przekazane zbiory należą do grona najcenniejszych w kolekcji Biblioteki im. Zielińskich. Podstawę spuścizny Smoleńskiego tworzą głównie rękopisy prac historycznych. Są to przede wszystkim dzieła dotyczące historii Polski, zwłaszcza XVIII wieku. Grupę tę uzupełniają materiały warsztatowe i notatki uczonego wykorzystane w książkach.

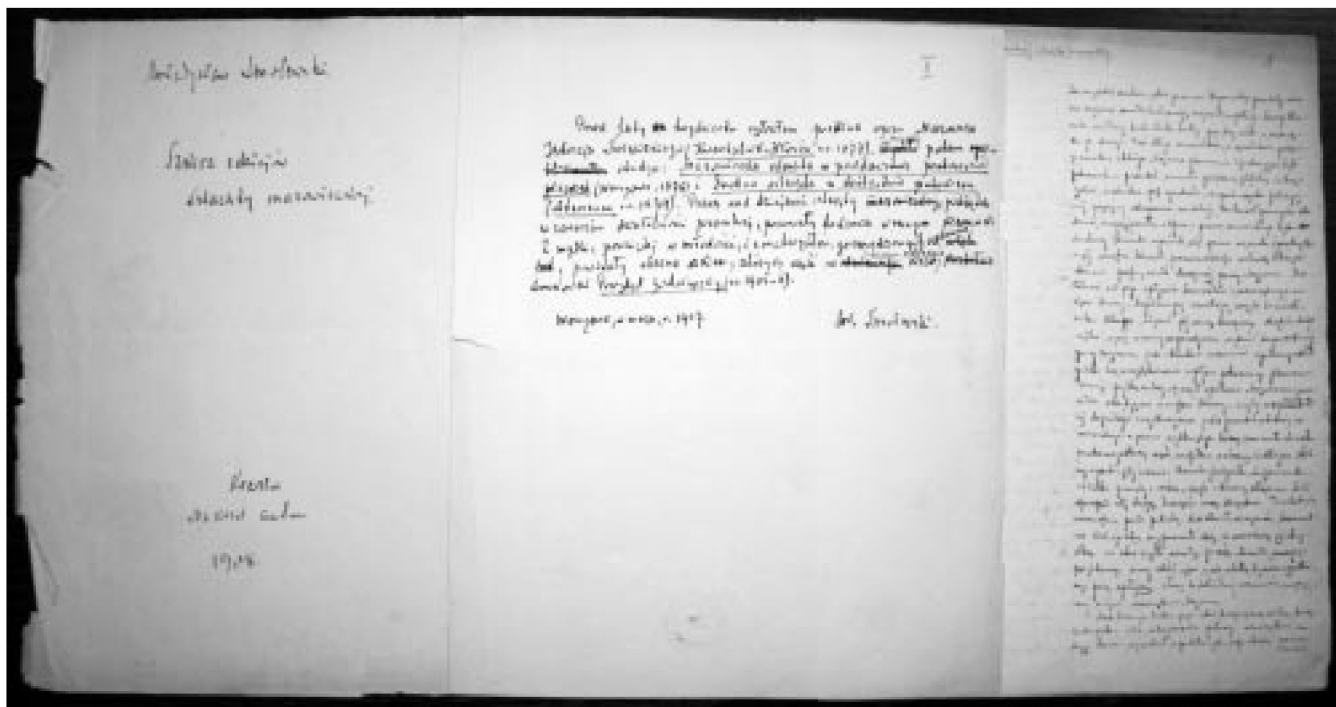
Dużą część zasobu zajmują materiały źródłowe do prac badawczych, będące również odzwierciedleniem kolekcjonerskiej pasji Władysława Smoleńskiego. Możemy tu znaleźć oryginały

Prof. Władysław Smoleński (1851–1926) Portret uczonego ze zbiorów Towarzystwa Naukowego Płockiego. Malowała: Kazimiera Bakka (1897 r.)

i odpisy dokumentów i akt z XVI–XVIII wieku jak np.: „Akta miasta Przyrowa”, „Przywileje lokacyjne Janowa”, bogatą kolekcję dokumentów Radziwiłłów i inne.

Obok działalności naukowej spuścizna zawiera świadectwo aktywności społecznej historyka. Są to materiały ukazujące działalność i współpracę z Towarzystwem Naukowym Warszawskim, Towarzystwem Miłośników Historii, Akademią Umiejętności w Krakowie, Towarzystwem Historycznym we Lwowie, Towarzystwem Pomocy Niezamożnym. Część dokumentów dotyczy pracy dydaktycznej na Uniwersytecie Warszawskim. Całości archiwum dopełniają materiały biograficzne, dokumenty osobiste, fotografie i liczna korespondencja z lat 1887–1925. Cała kolekcja jest w dobrym stanie i nie wymaga obecnie zabiegów konserwatorskich. Została przekazana Towarzystwu zapisem testamentalnym po śmierci autora, na przełomie 1926/27 r.

„Szkice z dziejów szlachty mazowieckiej” – rękopis Władysława Smoleńskiego ze zbiorów specjalnych Biblioteki Zielińskich TNP

Całość spuścizny archiwalnej stanowi 161 jednostek. Jednostki 1–32 zostały zdigitalizowane w pierwszej połowie 2012 r. w ramach dotacji Miasta Gminy Płock (zadanie publiczne pn. „Digitalizacja zbiorów Biblioteki im. Zielińskich TNP”). Projekt dofinansowany przez NInA obejmuje konwersję kolejnych 111. jednostek archiwaliów z przełomu XIX/XX wieku. Materiał nie jest objęty ochroną prawno-autorską.

Najważniejszym kryterium wyboru spuścizny archiwalnej Władysława Smoleńskiego do digitalizacji jest unikatowość tej właśnie kolekcji. Niezwykle ważne archiwum Smoleńskiego obejmujące prace profesora, korespondencję, materiały związane z życiem i działalnością, znajdują się wyłącznie w zasobach Biblioteki im. Zielińskich. Kolekcja prezentuje istotną wartość naukową, historyczną i regionalną oraz szeroki zakres tematyczny i objętościowy, stąd jej ogromne znaczenia dla naukowców z kraju i regionu oraz wszystkich innych użytkowników: studentów, nauczycieli, uczniów, historyków, regionalistów, dziennikarzy. Należy zaznaczyć, że obecnie z cennych archiwaliów Władysława Smoleńskiego można korzystać wyłącznie w czytelni zbiorów specjalnych Biblioteki TNP, w ograniczonym czasie i za zgodą dyrektora placówki. Cyfryzacja oryginałów ma na celu ich pełniejsze wykorzystanie dla potrzeb nauki.

Celem zadania jest także budowanie społeczeństwa wiedzy i jej upowszechnianie poprzez szerokie udostępnianie archiwaliów Biblioteki im. Zielińskich TNP. Spuścizny archiwalne należą do najcenniejszych i najrzadszych zasobów ze zbiorów specjalnych Biblioteki. W związku z tym są wyjątkowo chronione i zazwyczaj przeciętny czytelnik nie ma do nich dostępu. Digitalizacja ma-

teriałów i zamieszczanie ich w Internecie, zapewnia szybki i wygodny dostęp do nich, w miejscu i czasie dowolnie wybranym przez wszystkich użytkowników, w tym niepełnosprawnych oraz ich bezpieczne przeglądanie. Proces digitalizacji jest również sposobem na ochronę historycznego księgozbioru Biblioteki im. Zielińskich przed zacytaniem, zniszczeniem, a nawet kradzieżą. Każdorazowe korzystanie z dzieła prymarnego naraża je bowiem na szkodliwe działanie powietrza, światła i innych czynników zewnętrznych. Istotny element ochrony to również stworzenie trwałej kopii cennych obiektów na wypadek destrukcji oryginału. Dodatkowo praca z dziełem przetworzonym cyfrowo jest korzystniejsza dla czytelników. Można je np. powiększać, wydrukować itd. zgodnie z potrzebami pracy naukowej. W końcu ważnym celem całego przedsięwzięcia jest promowanie dziedzictwa kulturalnego naszego kraju, a szczególnie Płocka i Mazowsza, zgromadzonego w zasłużonej Bibliotece im. Zielińskich Towarzystwa Naukowego Płockiego, a także budowanie dobrego wizerunku płockiej księgarni jako instytucji szeroko udostępniającej swoje wartościowe kolekcje w atrakcyjnej i nowoczesnej formie.

Wybór ścieżki digitalizacyjnej został podyktowany złożonym i różnorodnym materiałem stanowiącym spuściznę Smoleńskiego. Jest to materiał w znacznej mierze archiwalny. Dlatego, obok zaleceń zawartych w „Katalogu dobrych praktyk digitalizacyjnych dla obiektów bibliotecznych”, TNP stosuje wytyczne z Zarządzenia Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych tj. „Zalecenia w zakresie digitalizacji materiałów archiwalnych w archiwach państwowych”.

Całość zasobu archiwalnego Władysława Smoleńskiego zostanie zamieszczona w bazie cyfrowych obiektów Biblioteki im. Zielińskich TNP i udostępniona bezpłatnie w czytelni multimedialnej wszystkim zainteresowanym odbiorcom. Kolejną platformą dostępu będzie Internet, gdzie TNP zamieści 75% materiałów zdigitalizowanych w ramach projektu, obejmujących wizerunki obiektów oraz ich metadane. Archiwalia będą dostępne bezpłatnie poprzez portal Federacji Bibliotek Cyfrowych (WWW.fbc.pionier.net.pl) na stronie Płocka Biblioteka Cyfrowa.

Wykonanie projektu "Digitalizacja archiwaliów Biblioteki im. Zielińskich TNP" dofinansowanego przez Narodowy Instytut Audiowizualny w ramach Programu Dziedzictwo Cyfrowe wpisuje się w strategię działalności digitalizacyjnej księżnicy TNP realizowaną od 2002 roku. Również dziesięć lat temu Towarzystwo Naukowe Płockie postawiło na nowoczesne technologie i wykorzystanie, nowatorskiej wówczas metody digitalizacji, dla potrzeb ochrony najcenniejszej części księgozbioru Biblioteki im. Zielińskich, a jednocześnie zwiększenia jego dostępności i popularyzacji. W latach 2002–

2011 konwersji poddano przede wszystkim „zacytywane” archiwalne lokalne czasopisma, dalej pozycje ze zbiorów specjalnych, wchodzące w skład Narodowego Zasobu Bibliotecznego, takie jak: stare druki, inkunabuły, rękopisy, archiwalne mapy i plakaty, grafiki. Do końca roku 2011 przełożono na format cyfrowy 7 765 obiektów. W przeważającej części cyfryzacja księgozbioru została zrealizowana dzięki grantom pozyskanym przez Bibliotekę im. Zielińskich w konkursach organizowanych przez Urząd Miasta Płocka i Fundację „Fundusz Grantowy dla Płocka” oraz dzięki dotacjom Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, najczęściej przy wykorzystaniu usług wyspecjalizowanej w tym zakresie firmy zewnętrznej. Kolekcja zbiorów zdigitalizowanych Biblioteki im. Zielińskich stanowi obecnie 2% całości jej zasobu. Wszystkie „cyfrowe woluminy” dostępne są w czytelni multimedialnej Biblioteki im. Zielińskich (Płock, pl. Narutowicza 2), znaczna część zbiorów również w Internecie na stronach Towarzystwa Naukowego Płockiego oraz Płockiej Biblioteki Cyfrowej zrzeszonej w Federacji Bibliotek Cyfrowych.

Agnieszka Ciechomska

Kierownik Działu
Informacyjno-Promocyjnego
Towarzystwa Naukowego Płockiego